

ارج نامه

دکتر الماسی

مقاله‌ای شده به دکتر نجادعلی الماسی

بمبوش:

دکتر حسن محسنی

استادیار دانشگاه تهران

زیر نظر:

گروه حقوق خصوصی و اسلامی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه تهران

سرشناسه،	محسنی، حسن - ۱۳۵۸
عنوان و نام پدیدآورگان،	ارچ‌نامه دکتر الماسی؛ مقالات اهدا شده به دکتر نجادعلی الماسی / به کوشش دکتر حسن محسنی
مشخصات نشر،	تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری،	۸۳۷ ص.
شابک،	ISBN 978-964-325-337-0
وضعیت فهرست‌نویسی،	فیا
موضوع،	الماسی، نجادعلی، ۱۳۲۰.
موضوع،	حقوقدانان - ایران - سرگذشت‌نامه.
پس‌بندی کتبی،	۱۳۹۱ م ۷ الف / ۱۱۰ KM
ده‌بندی دی‌سی،	۳۴۰ / ۰۹۲۵۵
شماره ثبت‌شناسی،	۳۰۸۲۴۵۷

ارچ‌نامه دکتر الماسی

مقالات اهدایی داده به دکتر نجادعلی الماسی

به کوشش: دکتر حسن محسنی

ناشر: شرکت سهامی انتشار

چاپ اول: ۱۳۹۱

چاپ دیجیتال: ۳۰۰ نسخه

توم: ۴۲۵۰۰

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نرسیده به میدان بهارستان، جنب خیابان ملت، شعبه ۴

کدپستی: ۱۱۴۳۹۶۵۱۱۸ تلفن: ۳۳۹۰۴۵۹۲ دورنگار: ۳۳۹۷۸۸۶۸

WWW.ENTESHARCO.COM Email: info@entesharco.com

فروشگاه مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نبش خیابان ملت، شماره ۹۲، تلفن: ۳۳۱۱۴۰۴۴

فروشگاه شماره ۱: تهران، میدان انقلاب، بازارچه کتاب، تلفن: ۶۶۴۱۳۶۸۴ دورنگار: ۶۶۹۶۷۱۰۴

فهرست موضوعات

مقدمه

- زندگی نامه استاد دکتر نجاد علی الماسی ۷
- معرفی ارج نامه دکتر الماسی ۱۰

بخش نخست: مقالاتی در حقوق بین الملل خصوصی

- صلاحیت دادگاه‌ها و تعیین آن در حقوق بین الملل خصوصی ایران ۱۷
- دکتر سید نصرالله ابراهیمی
- جایگاه مستقلات عقلیه در تکوین قواعد حقوق بین الملل ۵۳
- دکتر علیرضا ابراهیمی
- نظام استقلال تابعیت زوجین در ازدواج مختلط و تاثیر آن بر تابعیت فرزندان از نظر مقررات بین المللی و حقوق تطبیقی ۶۷
- دکتر ربیعا اسکینی و مرضیه افضلی مهر
- تاثیر تحریم بر قانون منتخب طرفین در قراردادهای تجاری بین المللی خصوصی ۸۳
- دکتر فخرالدین اصغری آقمشهدی و یاسر عبدی
- تبیین مفهوم نظم عمومی ملی در روابط بین الملل با تاکید بر قواعد امری حقوق عمومی ۹۷
- دکتر لعلیا جنیدی

- تعارض قوانین در اتحادیه اروپا و شیوه‌های حل آن ۱۱۳
دکتر محسن حسن‌وند
- تأملی در مفهوم ماده ۹۷۳ قانون مدنی و آرای حقوق‌دانان ایرانی دربارهٔ احاله درجه
دو ۱۳۵
دکتر مصطفی دانش‌پژوه
- قانون حاکم بر انتقال سهام با نام ۱۵۹
دکتر سید حسن صفایی
- تمیز بین حاکم بر ارث ۱۷۱
دکتر محمد کاوریان
- شناسایی و بررسی احکام خارجی در حقوق ایران ۱۸۷
دکتر همایون مافی و نسیم قادری
- ویژگی‌های قاعده مطابقت در اصول بین‌الملل خصوصی ۲۰۹
دکتر رضا مقصودی

بخش دوم: مقالاتی در حقوق مدنی

- عیوب اراده ۲۲۹
دکتر روح‌الله آخوندی
- مفهوم ضمان درک و وجود تشابه و افتراق آن در حقوق ایران و کنوانسیون بیع
بین‌المللی کالا ۲۶۳
دکتر حمید ابهری
- تعهد طبیعی ۲۸۱
دکتر محسن ایزانلو
- مالکیت خصوصی به‌عنوان ابزاری برای افزایش ثروت و امنیت اقتصادی و ضرورت
پرهیز از افراط و تفریط ۳۰۱
دکتر رحیم پیلوار
- در کُنج خلوت: گفتاری در حق خلوت خصوصی ۳۲۷
دکتر حسن جعفری‌تبار

انتقال تبعی عقد ۳۴۳
دکتر ابراهیم شعاریان

عناصر و ویژگی‌های مالکیت در میان اقوام ابتدایی ۳۷۱
دکتر رضا شکوهی‌زاده

تشکیل قرارداد در فضای مجازی و آثار حقوقی حاکم بر آن ۳۹۳
سر محمدحسن صادقی مقدم و قائم‌الدین شعبانی حاجی

ماهیت حق رهن و آثار رهن مال غیر در فقه اسلامی و حقوق موضوعه ایران ۴۱۳
دکتر مسعود کاظمی و دکتر عباس برزویی و دکتر مجید اسکویی

جستاری در ماهیت حقوقی قراردادهای انتقال فناوری ۴۴۹
دکتر مصطفی مانندار

بخش سوم: مقالاتی در حقوق دادرسی

بنیادهای اصل نسبیت رای منی و آثار رای در ارتباط با طرفین و دادرس ۴۷۹
همایون رضایی‌نژاد و امیرحسین رضایی‌نژاد

انصاف در رویه قضایی ایران ۵۰۵
دکتر مرتضی عادل و دکتر رمضان دهقان

تبیین ماهیت ادله الکترونیکی از دیدگاه نظام استیانتی اثبات دعوا ۵۰۹
دکتر عباس کریمی و سحر کریمی

مفهوم مرجع قضایی ۵۳۹
دکتر حسن محسنی

متفرعات دعوا و ویژگی‌های آن ۵۶۳
دکتر فریدون نهرینی

بخش چهارم: مقالاتی در فلسفه حقوق

بازاندیشی در روش‌شناسی علم حقوق ۶۰۹
دکتر فرهاد ایرانپور

انعکاس پاره‌ای از تحلیل‌های فلسفی و منطقی حقوق در رویه قضایی ۶۳۱
دکتر عبدالله خدابخشی

اثبات‌گرایی حقوقی و آثار آن بر دولت حقوقی و حق‌های شهروندی ۶۳۱
دکتر محمدرضا ویژه

بخش پنجم: مقالاتی در حقوق مالکیت فکری

کاوشی در حالش‌های ناشی از آثار گمنام ۶۸۳
دکتر سید حبیب

قابلیت انطباق حقوق ایران با پیش‌نویس کنوانسیون بین‌المللی راجع به صلاحیت و
شناسایی احکام نگاه‌ها در مسائل مالکیت فکری ۷۰۳
دکتر محسن صادقی

موافقت‌نامه جنبه‌های تجارت حقوق مالکیت فکری ۷۲۹
دکتر علیرضا محمدزاده وادقانی و اسماء مسوی

بخش ششم: مقالاتی در حقوق عمومی

تمایزات میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی و نسبت آن‌ها ۷۸۱
دکتر بیژن عباسی

مبانی تبعیض مثبت و شیوه‌های اعمال آن ۸۱۵
دکتر علی‌اکبر گرجی آژندزیانی و مریم تقی دوست

حکیم سخن بر زبان آفرین

به نام خداوند جان آفرین

مقدمه‌ای بر ارج نامه دکتر الماسی

نوشتن و به کارگذاشتن واژگان در اره استاد دکتر الماسی فرزانه‌ای وارسته، نمونه اخلاق و مهربانی و متانت آن گویا که در خورشان استاد باشد از عهده این کمترین بیرون است. اما نظر به مأموریتی که از طرف گروه حقوق خصوصی و اسلامی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران به این محیر محول شده است مختصری از زندگی نامه و بخشی از خدمات علمی و آموزشی ایشان ارائه می‌شود. سپس به معرفی ارج نامه استاد خواهیم پرداخت.

زندگی‌نامه علمی استاد دکتر نجاده‌علی الماسی

استاد دکتر نجاده‌علی الماسی در سال ۱۳۲۰ در شهر کرمانشاه دیده به جهان گشودند و در مراکز آموزشی «عباسیه اسلامی»، «ابن سینا» و «شاهپور» همان شهر تحصیلات ابتدایی و دبیرستان خود را سپری کردند. استاد پس از موفقیت در کنکور اختصاصی دانشکده حقوق دانشگاه تهران در سال ۱۳۴۰، که در آن زمان «دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی» نام داشت، برای ادامه تحصیل در رشته حقوق قضایی وارد این دانشکده شدند. وی در دوره چهار ساله تحصیل از محضر استادان این دانشکده به‌ویژه استاد سنگلجی، استاد مشکوة، استاد شهابی خراسانی، استاد امامی، استاد علی‌آبادی و به‌ویژه استاد محمد نصیری بهره‌مند گردیدند.

در سال ۱۳۴۴ پس از اتمام تحصیلات در مقطع کارشناسی و کسب رتبه شاگرد اولی همه سال‌های تحصیل و دریافت نشان درجه اول علمی، برای ادامه تحصیل به کشور فرانسه عزیمت نمودند. ابتدا دوره تحصیلات عالی را که تقریباً برابر با مقطع کارشناسی ارشد کنونی در کشور ماست در شهر نیس گذراندند و سپس برای رساله دکتری به شهر پاریس بازگشته و وارد دانشگاه پانتئون آساز یا پاریس ۲ شدند. ایشان در این دوره پس از موفقیت در آزمون‌های مشکل و پیچیده آن دانشگاه، رساله دکتری خود را با عنوان «تعارض قوانین در مورد اسناد در وجه حامل»^۱ تحت نظر استادان یون لو سوارن^۲، هنری باتیفول^۳ و پل لاگارد^۴ گذرانده و موفق به دریافت دیپلم دکتر دولتی حقوق در سال ۱۹۷۱ گردیدند.

با بازگشت به میهن در شهریور ماه سال ۱۳۵۰، استاد برای تدریس به دانشکده حقوق دانشگاه تهران دعوت شدند و نظر به تخصص خود، آموزش درس تعارض قوانین یا حقوق بین‌الملل اختصاص به ایشان محول شد. علاوه بر این درس که تخصص اصلی استاد است به تدریس فلسفه حقوق^۵ جامعه‌شناسی حقوق که آن‌ها نیز در حوزه تبحر ایشان بود پرداختند. بعدها دوس میسون همچون مقدمه علم حقوق، متون حقوقی به زبان فرانسه و کار تحقیقی را هم عهد کردند. استاد دکتر الماسی کتب متعدد حقوقی را ترجمه نموده‌اند و کمتر حقوق‌دانی در کشور یافت می‌شود که با آثار وزین، دقیق و علمی ایشان سر و کار نداشته باشد. این آثار که هر یک حاکی از تخصص و تسلط استادانه‌ای بر متون مورد ترجمه و نگارش می‌باشد به شرح زیر است:

- «جامعه‌شناسی حقوق»، پلی‌کپی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۵۳؛
- «واقعیت و حقوق یا طبیعت اشیا» ترجمه اثر پروفسور انتشارات دانشگاه ملی، ۱۳۵۳؛ تجدید چاپ با عنوان «فلسفه حقوق»، نشر میزان، ۱۳۷۸؛
- «حمایت حقوق اساسی در حقوق اساسی تطبیقی» گزارش کنگره حقوق تطبیقی تهران، مؤسسه حقوق تطبیقی دانشگاه تهران، ۱۳۵۴؛
- «تعارض قوانین»، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۸؛

1 . *Conflits de lois en matière de titres au porteur.*

2 . *Yvon Loussouarn.*

3 . *Henri Batiffol.*

4 . *Paul Lagarde.*

- «حقوق بین‌الملل خصوصی» نشر میزان، ۱۳۸۲.

از میان این آثار دو کتاب «تعارض قوانین» و «حقوق بین‌الملل خصوصی» به ترتیب در سال‌های ۱۳۶۹ و ۱۳۸۳ به‌عنوان «کتاب برگزیده سال دانشگاه‌های کشور» برگزیده شدند.

استاد تا کنون قریب به ۵۰ مقاله علمی و پژوهشی و تخصصی در مجلات معتبر کشور از جمله مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، اندیشه‌های حقوقی، خدمات حقوقی، ریاست جمهوری، نامه مفید، کانون وکلای دادگستری مرکز نگاشتید که مورد استفاده پژوهشگران و نویسندگان و حقوق‌دانان کشور است.

«دانشجوی پروری» به تعبیر درست‌تر «استاد پروری» از آن جهت که بسیاری از اساتید امروزی دانشگاه‌های کشور دانشجویان دیروز ایشان هستند در نظام آموزش عالی کشور سرآمد و ممتاز است؛ استاد با بیش از ۴۰ سال تدریس منظم و توأم با علاقه و احساس مسئولیت در دانشگاه‌های تهران، تربیت مدرس، شهید بهشتی، پردیس بین‌المللی کیش، پردیس البرز، علامه طباطبائی، شهید مطهری، امام صادق (ع)، پردیس قم، شیخ مفید، شاهد، آزاد اسلامی تهران مرکز و علوم و تحصیلات تیزیز زنجان تا کنون راهنمایی و مشورت بیش از ۵۰ رساله دکتری و فراتر از ۲۵۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد را بر عهده داشته‌اند؛ رساله‌ها و پایان‌نامه‌هایی که هر یک در جای خود گره‌گشای مشکلات و مسائل حقوقی کشور، چه از نظر پژوهشی و آموزشی و چه از نظر تربیت استاد و مدرس دانشگاه، هستند.

همچنین، استاد بارها در ادوار مختلف در هیأت مدیره دانشگاه تهران عضویت داشتند و مدیر گروه حقوق خصوصی و اسلامی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه و نیز پردیس قم بودند. در سال ۱۳۸۸ نیز به‌عنوان «استاد برگزیده دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران» انتخاب شدند که نشان‌دهنده تأثیرگذاری و تلاش بدون وقفه ایشان در این سال‌های طولانی تعلیم و تدریس است. استاد اگر چه در روزهای پایانی سال ۱۳۸۹ در کموت استادی تمام، بازنشسته شدند ولی، همچنان به فعالیت علمی و آموزشی خود ادامه داده و دانشجویان و پژوهشگران نه تنها در دانشگاه تهران بلکه در مجامع علمی دیگر از افاضات ایشان بهره‌مندند.

به پاس خدمات ارزشمند علمی و آموزشی استاد گروه حقوق خصوصی و اسلامی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران نیز در چهار صد و نود و هشتمین جلسه شورای خود به تاریخ ۱۳/۰۴/۱۳۹۰ برگزاری مراسمی در «بزرگداشت استاد دکتر الماسی» و چاپ مجموعه مقالاتی به این مناسبت را به تصویب رساند و مسئولیت

گردآوری مقالات را به اینجانب محول کرد که با کمال افتخار و مباحثات خلاصه‌یی از گردش کار و تدوین مقالات اهدایی به استاد مندرج در ارج‌نامه طی بند آتی خواهد آمد.

معرفی ارج‌نامه استاد دکتر الماسی

بیش از هر چیز ذکر چند نکته پیرامون گردآوری ۳۴ مقاله نشریافته در ارج‌نامه و نتیجه‌بندی و تدوین آن‌ها و نام‌گذاری مجموعه خالی از فایده نیست. آن چه بیش از همه حائز اهمیت است آن است که برای گردآوری این مقاله‌ها هیچ‌گونه الزامی در کار نکرده و نویسندگان انتظار مالی نداشته‌اند. نگارندگان همگی از همکاران یا دوستان یا شاگردان پیشین و کنونی استاد هستند که با اولین فراخوان گروه حقوق خصوصی و اسلامی پاسخ داده، مقاله خود مقالاتی را نوشته و به استاد تقدیم نمودند. باید از سر راستی و دقت سرادین دهم که همه نویسندگان بدون اصرار و خواهشی از ناحیه اینجانب، و در نهایت زادی، اصل این مقاله‌ها را که هر یک در بر دارندۀ نکاتی علمی و پژوهشی است جهت درج در این ارج‌نامه فرستاده‌اند امری که به واقع نشان دهنده ژرفای ارادت به استاد و دوستی عمیق و قابل‌تأمل با این عزیزان است. کسانی که با کار پژوهش و تحقیق آشنا هستند خوب می‌دانند نویسندگان این مقالات به راحتی می‌توانستند آثار خود را به مجلات علمی و پژوهشی کشور ارسال نموده و از مزایای آن بهره‌مند شوند ولی، با بزرگواری تمام چنین نکردند و در این ارج‌نامه را به هر مزیتی ترجیح دادند. از این کمترین جز سپاسگزاری و تشکر بر نمی‌آید و اعلان دارم که چنین اثر ذی‌قیمتی جز با همکاری جامعه علمی کشور به تحقق نمی‌پیوندد.

ابتدا قرار بود که این مجموعه تنها حاوی مقالات پیرامون حقوق بین‌الملل خصوصی باشد که تخصص اصلی استاد است اما، از آن جهت که استاد دوستداران بسیاری دارند که بعضاً متخصص حقوق بین‌الملل خصوصی نیستند اما علاقه‌مند به مشارکت در این جُنگ جشنواره ارج‌گذاری هستند و از سوی دیگر گستره وسیع خدمات علمی و به‌ویژه تلاش‌ها و کوشش‌های ایشان در همه شاخه‌های علم حقوق و نیز بر آن داشت تا زمینه مقاله‌ها را به چند رشته دیگر حقوقی گسترش دهیم. در این باره، گروه حقوق خصوصی و اسلامی تصمیم گرفت که علاوه بر حقوق بین‌الملل خصوصی مقالات در رشته‌های حقوق مدنی، فلسفه حقوق و حتی حقوق دادرسی، مالکیت فکری و حقوق عمومی را نیز شامل شود و تقسیم‌بندی بخش‌ها نیز بر همین اساس صورت گرفت.

برای تقسیم‌بندی و تدوین قرار شد بعد از وصول مقالات بر اساس شماره و تعداد هر بخش آن‌ها را تبویب کنیم. همان‌طور که پیش‌بینی می‌شد چون تعداد مقالات مربوط به حقوق بین‌الملل خصوصی بیشتر از بقیه مقالات بود، بخش نخست را با ۱۱ مقاله به آن اختصاص دادیم و سپس بخش دوم حاوی ۱۰ مقاله به «مقالاتی در حقوق مدنی» اختصاص یافت. در بخش‌های دیگر نیز از همین روش استفاده شد. «حقوق دادرسی» با ۵ مقاله، «فلسفه حقوق» با ۳ مقاله، «حقوق مالکیت فکری» با ۳ مقاله و «حقوق عمومی» با ۲ مقاله به ترتیب در پی هم آمد.

در تدوین مقاله‌ها چیش مقالات حائز اهمیت ویژه بود. در این کار می‌توانستیم یا به رتبه دانشگاهی نویسندگان توجه کنیم و یا به اولویت موضوع مقالات. تشخیص اولویت موضوع نه تنها امری سلیقه‌ای و قابل بحث بود، بلکه ممکن بود به معیار نخست نیز لطمه بزند. اگرچه رتبه دانشگاهی نیز به‌این نتیجه رسیدیم که در کاری که از دل برآمده است و مبتنی بر اظهار رستی و ارادت است، نباید چنین معیارهایی دخیل باشد. از این رو، تصمیم گرفته شد که چون فصل‌نامه دانشکده حقوق که بنا را بر ترتیب حروف الفبای نام خانوادگی نویسندگان گذارده‌اند درج مقالات به همین شیوه صورت پذیرد. از همه نویسندگان بزرگوار که در به‌سر رسیدن این ارج‌نامه ما را یاری نمودند از این بابت پوزش می‌خواهم.

گزینش نام مجموعه نیز جای سخن دارد. در یکی از جلساتی که برای گفتگو با استاد در دانشکده ترتیب داده بودم از به‌لای سخنان ایشان در مورد اهمیت دانش حقوق جمله‌ای از فیلسوف مشهور انگلیسی «بن‌تام» ظرماً جلب کرد که آن را دست مایه‌ای برای انتخاب نام این اثر دانستم؛ «کلمات حقوقی را باید همچون الماس سنجید». پس اگر عیار واژگان حقوقی آن قدر بالاست، کوچک‌ترین نقصانی موجب نقص در فهم آن‌ها و لطمه به اجرای دقیق حقوق مردم می‌شود، همچون بازرگانی که حاضر نیست تکه الماس را با ترازوی غیر دقیق بسنجد، حقوق‌دان هم باید در زمان برگزیدن واژگان حقوقی آن چنان با دقت آن‌ها را مورد سنجش قرار دهد که جای هیچ ابهامی باقی نماند. بعد از این جلسه نام «سنجش الماس حق» برای این مجموعه مقالات به ذهنم خطور کرد تا هم نشان دهنده تناسب عنوان کتاب با نام شخصیت باشد که چنین اثری به وی تقدیم می‌شود و هم تلنگری باشد برای کسانی که با واژگان حقوقی سر و کار دارند (اعم از مقنن، قضات و وکلا). در توجه به امر خطیر شناخت حق و حقوق. اما، بزرگی و فروتنی استاد الماسی مانع از آن شد که چنین نامی برای عنوان این کتاب انتخاب شود. از لحن و کلام استاد دریافتیم که به هیچ وجه تمایل ندارند که عنوان یک چنین اثری که اهدایی استادان، دوستان و همکاران وی است، تداعی

کننده کوچک‌ترین منبتی باشد. به هر روی، با وجود این که اعتقاد دارم همگان دکتر الماسی را نگین الماس درخشانی در علم حقوق می‌دانند و آن نام همچنان می‌تواند زینده این اثر باشد، عنوان «ارج‌نامه دکتر الماسی» برگزیده شد تا این جنگ به نام ایشان در جشنواره ارج‌گذاری وی جاودانه گردد.

و اما مقالات اهدا شده به دکتر الماسی در این مجموعه و محتوای آن‌ها مطلب دیگری است که به عنوان آخرین سخن به استحضار خوانندگان محترم می‌رسد. پیش از هر چیز باید خاطر نشان کرد که تقریباً اکثر نویسندگان در آغاز مقاله خود با جملات زیبایی و سبک اظهار محبت نموده و سپس وارد بحث اصلی مقاله شده‌اند مانند خانم دکتر جنیدی، آقایان دکتر دانش‌پژوه، دکتر صادقی، دکتر نهرینی، برادران رضایی‌نژاد، دکتر پیاپی، دکتر باخشی، دکتر آخوندی و بسیاری دیگر. از همه این بزرگواران به خاطر حذف آثار محبت و الطاف خالصانه‌شان به استاد پوزش می‌خواهم. علت این کار دو امر بود: یکی این که در ادبی مقاله به ارج‌نامه استاد چنین اظهار نظر و لطفی خود به خود مستتر است و همگان آن محبت و مهربانی‌ها را مفروض می‌دانند و دیگر آن که برخی مقالات فاقد چنین حمایاتی بود و یک دستی کار ایجاب می‌کرد یک رویه اتخاذ شود. همچنین باز هم باید از نویسندگان به خاطر تبدیل نحوه فهرست‌بندی نوشته‌هایشان از فهرست بر اساس بخش و کتار به فهرست بر اساس اعداد پوزش بخواهم. بسیاری از این مقالات با ادبیاتی ناب و بدیع نگاشته شده‌اند که از منظر پژوهشی و علمی و همچنین شیوایی و فصاحت بی‌سزاوار بهره‌گیری و تقلید است.

در بخش مقالات رشته حقوق بین‌الملل خصوصاً مقالات استاد دکتر کاتوزیان و استاد دکتر صفایی که هر دو بزرگوار شمع جمع علم بزرگداشت‌های پیشین بوده‌اند جلوه‌ی خاصی دارد. مقاله استاد کاتوزیان «تمیز قانون حاکم بر ارث» نام دارد و استاد صفایی مقاله خود را با عنوان «قانون حاکم به انتقال سهام با نام» نگاشته‌اند. آقای دکتر اصغری آق‌مشهدی و همکارش یاسر عبدی نیز با ارائه مقاله «تأثیر تحریم بر قانون منتخب طرفین در قراردادهای تجاری بین‌المللی خصوصی» یکی از روزآمدترین موضوعات چالش برانگیز نظام حقوقی ما پرداخته‌اند. همچنین، آقای دکتر سبکینی و همکارش خانم افضل‌ی مهر در مقاله «نظام استقلال تابعیت زوجین در ازدواج منقطع و تأثیر آن بر تابعیت فرزندان از نظر مقررات بین‌المللی و حقوق تطبیقی» قلم برسوده‌اند. مقالات «تبیین مفهوم نظم عمومی ملی در روابط بین‌الملل با تأکید بر قواعد امری حقوق عمومی»، «صلاحیت دادگاه‌ها و تعیین آن در حقوق بین‌الملل خصوصی ایران»، «ویژگی‌های قاعده مطلوب در حقوق بین‌الملل خصوصی»، «تعارض قوانین در

اتحادیه اروپا و شیوه‌های حل آن»، «تأملی در مفهوم ماده ۹۷۳ قانون مدنی و آرای حقوق‌دانان ایرانی دربارهٔ احاله درجه دو»، «شناسایی و اجرای احکام خارجی در حقوق ایران»، به ترتیب نوشته: خانم دکتر جنیدی، آقای دکتر مقصودی، آقای دکتر حسن‌وند، آقای دکتر دانش‌پژوه و آقای دکتر مافی و همکارش خانم نسیمه قادری است که این عزیزان نیز ادبیات جدیدی به رشتهٔ حقوق بین‌الملل خصوصی افزوده‌اند.

مزیت جالب توجه در بخش مقالات حقوق مدنی به روز بودن عناوین و محتوای مقالات است. مقالاتی همچون: «تعهد طبیعی»، «عناصر و ویژگی‌های مالکیت در میان اقوام انقیایی»، «عصب اراده»، «مالکیت خصوصی به‌عنوان ابزاری برای افزایش ثروت و امنیت اقتصادی و ضرورت پرهیز از افراط و تفریط»، «در کُنج خلوت: گفتاری در حق خلوت خصوصی»، «مطالعه تطبیقی انتقال تبعی عقد»، «جستاری در ماهیت حقوقی قرارداد»، «ایثار و فداکاری»، «تشکیل قرارداد در فضای مجازی و آثار حقوقی حاکم بر آن»، «ماهیت حقوقی آثار رهن مال غیر در فقه اسلامی و حقوق موضوعه ایران»، «مفهوم ضمانت و وجود تشابه و افتراق آن در حقوق ایران و کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا» نوشته آقایان دکتر ایزنلو، دکتر شکوهی‌زاده، دکتر آخوندی، دکتر پیلوار، دکتر جعفری تبار، دکتر ابریان، دکتر ملاکار، دکتر صادقی مقدم و همکارش آقای شعبانی، دکتر کاظمی، اسکویی، برزویی و سرانجام دکتر ابهری که هر یک پاسخی بر پرسش‌ها و مسائل حقوقی کشور است. علاوه بر این مزیت تنوع و گوناگونی این موضوعات نیز اشتیاق خواننده را به پایان رساندن این بخش می‌افزاید.

در بخش مقالات حقوق دادرسی چند موضوع به هم از لحاظ عملی و هم از جهت نظری چالش و بحث‌برانگیزند ارائه شده که نشان دهنده خلوص اندیشه نویسندگان است مانند «تبیین ماهیت ادله الکترونیکی از دیدگاه نظام سنتی ادله اثبات دعوا» نوشته رئیس پیشین دانشکده حقوق و علوم سیاسی آقای دکتر عباس کریمی و خیم سید کریمی، «متفرعات دعوا و ویژگی‌های آن» اثر دکتر نهرینی، «انصاف در محاکمات قضایی ایران» که آقایان دکتر عادل و دکتر دهقان مرقوم نموده‌اند، «بنیادهای اصل نسبیت رأی قضایی» و «آثار رأی در ارتباط با طرفین و دادرس» نوشته برادران رضایی نژاد که هر دو از قضات شریف کشورند و سرانجام مقالهٔ این حقیر با عنوان «مفهوم مرجع قضایی».

در قسمت فلسفه حقوق نیز دکتر ایران‌پور به موضوع بسیار مهم روش‌شناسی علم حقوق که به‌طور بومی کمتر سابقه بررسی دارد با عنوان «بازاندیشی در روش‌شناسی علم حقوق» پرداخته‌اند و دکتر محمدرضا ویژه نیز به یکی از مؤثرترین مکاتب معاصر حقوقی یعنی اثبات‌گرایی و آثار آن بر دولت و شهروند زیر عنوان «اثبات‌گرایی حقوقی

و آثار آن بر دولت حقوقی و شهروندی» توجه نموده‌اند که در ادبیات حقوقی ما بدیع است. سرانجام در این بخش خوانندگان می‌توانند مقاله کاربردی- نظری آقای دکتر خدابخشی را ببینند که با علاقه خاصی به موضوع بسیار مشکل و طاقت فرسا و البته کمیاب «انعکاس پاره‌یی از تحلیل‌های فلسفی و منطقی حقوق در رویه قضایی» معطوف است.

دو بخش مالکیت فکری و حقوق عمومی نیز در بردارنده مقالات ارزشمندی است که کمتر موضوع بررسی و تحلیل بوده‌اند. «کاوشی در چالش‌های ناشی از آثار گمنام» نوشته رئیس مؤسسه حقوق تطبیقی آقای دکتر حبیب، «قابلیت انطباق حقوق ایران با پیش‌نویس فرانسیون بین‌المللی راجع به صلاحیت و شناسایی احکام دادگاه‌ها در مسائل مالکیت فکری» اثر دکتر صادقی و «ترجمه متن موافقتنامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری» کار دکتر محمدزاده و همکارش خانم موسوی مقالات بخش مالکیت فکری است. همچنین، «تمایزات میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی و نسبت آن‌ها» و «مبانی تبعیض جنسیتی و شیوه‌های اعمال آن» نوشته متخصصان حقوق عمومی، آقای دکتر عباسی و افشار و دکتر گرجی و همکار وی خانم تقی‌دوست، بخش حقوق عمومی را به خود اختصاص داده‌اند.

ارج نهادن به مقام علمی استادان فرهیخته‌ای است که گروه حقوق خصوصی و اسلامی دانشکده حقوق دانشگاه تهران توفیق آن را یافت که ثمره قریب به دو سال کوشش استادان و همکاران استاد دکتر الماسی را به بلور چهل سال خدمات علمی و آموزشی استاد به ساحت ایشان تقدیم کند. شرکت علمی انوار نیز که در نشر آثار وزین حقوقی نامی آشنا است برای ادای دین به مقام علمی استادان و فرهیختگانی که سرمایه علمی کشور هستند آماده‌سازی و نشر «ارج‌نامه» را و به جهت خدمت خود ساخت تا چه قبول افتد و چه در نظر آید.

حسن محمدی

استادیار گروه حقوق خصوصی و اسلامی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه تهران

بهمن ۱۳۹۱